

**Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Ізмаїльське відділення Національної Спілки Краєзнавців України
Комунальна установа «Ізмаїльський архів»**

ДОКУМЕНТИ ТА МАТЕРІАЛИ

ДО ІСТОРІЇ ЄВРЕЇВ ПІВДЕННОЇ БЕССАРАБІЇ

*до 80-річчя Ізмаїльського державного
гуманітарного університету*

**ІЗМАЇЛ
2021**

УДК 94(477.74)(=411.16)(093)

**Документи та матеріали до історії євреїв Південної Бессарабії
// Серія: Історико-культурна спадщина Південної Бессарабії.
Випуск 4 / Упорядники Л. Циганенко, В. Церковна, В. Дроздов.
Ірбіс: Ізмаїл, 2021. 168 с.**

***Рекомендовано до друку Вченою радою Ізмаїльського
державного гуманітарного університету
(протокол № 8, від 31 березня 2021 р.)***

**Редакційна колегія серії
«Історико-культурна спадщина Південної Бессарабії»:**

Циганенко Л. – доктор історичних наук, професор (науковий редактор);

Кічук Я. – доктор педагогічних наук, професор;

Дроздов В. – кандидат історичних наук, доцент;

Церковна В. – кандидат історичних наук, доцент;

Свищ Н. – літературний редактор;

Градинар Г. – відповідальний секретар.

**Упорядники:
Л. Циганенко, В. Церковна, В. Дроздов**

**Здійснення наукового видання стало можливим
завдяки підтримці голови Одеської обласної адміністрації
С.Р. Гриневецького**

ISBN 978-617-7473-53-3

© ІДГУ, 2021
© Упорядники, 2021
© Ірбіс, 2021

1817 рік – відомості щодо кількості єврейського населення в місті Тучков та фортеці Ізмаїл

**Разных сословий жителей
перешедших из разных мест в разное время в г. Тучкове**

№	Сословия	мужчин	женщин	Всего
8.	Евреев	45	35	80
	Всего	4 189	2 583	6 772

В крепости Измаил

№	Сословия	мужчин	женщин	Всего
3.	Евреев	44	45	89
	Всего	382	281	663

На принадлежащих городу хуторах

№	Сословия	мужчин	женщин	Всего
11.	Евреев	3	1	4
	Всего	1 902	1 118	3 020

Комунальна установа «Ізмаїльський архів», ф. 514. Ізмаїльська міська поліція (1810-1911), оп.1, спр. 12. Відомості про стан народонаселення, сільського господарства, промисловості в місті на хуторах, що належать місту (14.10.1817 р. – 24.03.1818 р.), арк. 7-10.

1833 рік – указ Сенату про рекрутський набір серед євреїв

Указ Правительствующему Сенату

Предназначив Манифестом, в сей день состоявшимся, рекрутский набор во всем Государстве, на основаниях, в том Манифесте изложенных, **Повелеваем:**

1) на обмундирование рекрут принимать от отдатчиков деньги по ценам, до крайней возможности уменьшенным, именно по тридцати по три рубли.

2) Набор рекрут с Евреев, указом 26-го Августа 1827-го года установленный, производить на правилах, изображенных в особом Уставе и наставлениях при том же указе изданных.

3) Евреев живущих в Губерниях: Виленской, Волынской, Гроденской, Минской, Киевской, Подольской и Белостокской Области, освободить впредь до особого распоряжения, от представления недоимочных по 96-му набору рекрут.

Распоряжение по военной части предоставили Мы Военному Министру; а успешное производство и окончание сего набора в положенный срок возлагаем на попечение Правительствующего Сената.

На подлинном собственною ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА рукою подписано:

НИКОЛАЙ

На Елагином острове

1 Августа 1833 года

Комунальна установа «Ізмаїльський архів», ф. 56. Канцелярія Ізмаїльського градоначальства, м. Ізмаїл, оп. 1, спр. 107. Справа щодо проведення 8-го народного перепису

(6 вересня 1832 р. – 9 серпня 1835 р.), арк. 176-177.

1834 рік – рапорт від керівника Ренійської міської поліції Ізмаїльському Градоначальнику С. Тучкову про відсутність в м. Рені євреїв та християн, які знаходяться в розшуку

№ 2527

Его Превосходительству Господину
Генерал Лейтенанту Измаильскому
Градоначальнику и Кавалеру Тучкову

Документи та матеріали до історії євреїв Південної Бессарабії

Комунальна установа «Ізмаїльський архів», ф. 56. Канцелярія Ізмаїльського градоначальства, м. Ізмаїл, оп. 1, спр. 282. Відомості про кількість євреїв, їх кагалів, синагог, шкіл та посадах, що займають вони за 1834-1837 рр. в Ізмаїльському градоначальстві (29 червня 1834 р. – 14 лютого 1838 р.), арк. 49.

1836 рік – відомість про кількість кагалів, синагог, молитовних шкіл, училищ, посадових осіб, євреїв різної статі, народжених і померших тощо у м. Ізмаїл, Рені, Кілія

Ведомость О числе Кагалов, Синагог, Молитвенных школ, училищ, должностных лиц и Евреев обоего пола за 1836 год								
	Кагалов	Синагог	Молитвенных школ	Училищ для образования детей	Раввинов	Старост синагоги или молитвенной школы (годы)	Казначеев (Неймон)	Евреев обоего пола
По Измаильскому Градоначальству В городах								
Измаил	2	1	1	3	1	1	1	767
Килия	1	1	1	3	1	1	1	375
Рени	-	-	1	-	-	2	-	77
В селениях Градоначальства	-	-	-	-	-	-	-	-
Итого:	3	2	3	6	2	4	2	1219

Ведомость О числе родившихся, браком сочетавшихся, разведшихся и умерших Евреев за 1836 год								
	Родившихся			Браком сочетав.	Развед- шихся	Умерших		
	Муж.	Жен.	Итого			Муж.	Жен.	Итого
По Измаильскому Градоначальству								
В городах								
Измаил	14	27	41	9	5	17	19	32
Килия	6	4	10	1	2	3	-	3
Рени	2	2	4	-	-	3	1	4
В селениях Градоначальства	-	-	-	-	-	-	-	-
Итого	22	33	55	10	7	23	16	39

Документи та матеріали до історії євреїв Південної Бессарабії

означенные выборы полицейского чиновника, вместо с сим предписано
Измаильскому Городскому Полицейскому Управлению.

За Советника

15 мая 1898 г. №1233

*Комунальна установа «Ізмаїльський архів», ф. 2. Ізмаїльська міська управа,
м. Ізмаїл, оп. 1, спр. 320. Справа про вибори Ізмаїльського раввіна та членів
синагоги (29 січня – 8 липня 1898 р.), арк. 2.*

1898 рік – список парафіян Ізмаїльської хоральної синагоги

Список прихожан Измаильской Хоральной Синагоги

№	Имя, фамилия	№	Имя, фамилия
1.	Альтер Гольдштейн	35	Шулим Мишанзник
2.	Хаскель Вольберг	36.	Герш Кац
3.	Хаим Штейнберг	37.	Лейб Варшавский
4.	Герш Бернштейн	38.	Мендель Кальманович
5.	Зигмунд Горовиц	39.	Рахмиль Пинтель
6.	Иосиф Фраимович	40.	Мойше Файнштейн
7.	Моисей Фроймович	41.	Дувид Абрамович
8.	Запвел Раппапорт	42.	Шлойма Шлоймович
9.	Лева Левентон Доктор	43.	Шиман Шлоймович
10.	Зильберберг Провизор	44.	Разенфельд
11.	Шулим Горовиц	45.	Яков Вейнштейн
12.	Давид Шварцман	46.	Иойна Бродский
13.	Стризовер Провизор	47.	Косис
14.	Наум Гендельман Доктор	48.	Леон Брайдо
15.	Берко Ротман	49.	Захария Гроссман
16.	Соломон Финкельштейн	50.	Мендель Кравец
17.	Давид Либидинский	51.	Данил Вольфман
18.	Мойше Дувид Пульферман	52.	Шулим Мучник
19.	Берко Вейнберг	53.	Комаровский
20.	Герш Лифшин	54.	Борис Бурдин
21.	Иосиф Клейнберг	55.	Шлоима Ицкович
22.	Иосиф Пульферман	56.	Рувин Кричевский
23.	Хаим Гликман	57.	Арон Зильберштейн
24.	Генох Фельдман	58.	Иосиф Пенку
25.	Адольф Финкельштейн	59.	Икисиль Берин
26.	Моисей Израэльсон	60.	Израиль Берман

1952 рік – заява від працівниці обкому Т. Корманської до голови виконкому Ізмаїльської міської ради депутатів трудящих щодо допомоги в перепохованні останків родичів у зв'язку з закриттям єврейського кладовища в місті

Председателю исполкома Измаильского
городского Совета депутатов трудящихся
товарищу Дерягину С. Г.
от Корманской Т. И., работника обкома
КП(б)У, жены пропавшего на фронте
инженера Корманского И. И.

ЗАЯВЛЕНИЕ

В связи с переносом могил с еврейского кладбища, я обращаюсь к Вам с просьбой, как работник и как жена пропавшего на фронте инженера Корманского, помогите мне, так как у меня нет никакой материальной возможности мои две могилы – отца и двоюродного брата. Я не имею возможности платить людям за работу, а также за транспорт.

Прошу Вас учесть мою просьбу – это единственно близкое, что у меня осталось в Измаиле – могила отца и двоюродного брата, умершего на 20-м году жизни студентом во цвете своих лет. У него родители погибли от рук фашистов, и я бы хотела вместе с перевозкой могилы моего отца перевезти и его могилу, на ней находится памятник.

Большая к Вам просьба – помогите мне. Надеюсь, что Вы учтёте моё тяжёлое материальное положение и то, что у меня на иждивении находится 2 больных человека, я одна работаю и средств у меня абсолютно нет для перевозки могил.

(подпись)

03.05.1952

*Комунальна установа «Ізмаїльський архів», ф. р-788.
Виконавчий комітет Ізмаїльської міської ради народних депутатів,
м. Ізмаїл Одеської області (1944 – 1978 рр.), оп. 1,
спр. 231. Справа про перепоховання останків євреїв у зв'язку
з закриттям єврейського кладовища в місті, арк. 7.*

П.А. Крушеван
Бессарабия.

Москва: Типография А.В. Васильева. 1918.
С. 186-187

Е в р е и

Племя это, разсѣянное повсюду, составляетъ въ Бессарабш важную часть населенія какъ по количеству (свыше 240 тысячъ душъ), так и по тому, что вся мѣстная торговля находится въ его рукахъ.

Въ числѣ бессарабскихъ евреевъ есть семейства, пришедшія изъ Молдавіи, куда они переселились изъ Испаніи во время гоненій Фердинанда и Изабеллы. Главная же часть ихъ — евреи нѣмецкіе и польскіе; въ Молдавіи имъ жить не позволялось и они перешли въ Бессарабію изъ западныхъ губерній. Черезъ четыре года по присоединеніи области къ Россіи, ихъ оказалось здѣсь, по Свиньину, свыше 5 тысячъ семействъ.

Въ настоящее время, евреи завладѣли въ Бессарабіи и торговлей, и промышленностью, что отражается угнетающе на интересахъ христіанскаго населенія края. Многіе изъ нихъ арендуютъ имѣнія (въ обходъ закона) и, подъ охраною помѣщиковъ, которые показываютъ ихъ своими приказчиками, притѣсняютъ далеко уступающихъ имъ въ умѣ и изворотливости поселянъ. Деморализующее вліяніе мелкихъ торговцевъ евреевъ весьма велико въ губерніи, особенно въ сѣверной и средней ея части. Они имѣютъ въ своихъ рукахъ капиталы, а, слѣдовательно, почти всю промышленность края, и являются монополистами въ торговлѣ.

Въ Бессарабіи было учреждено 6 еврейскихъ колоній для приученія этого племени къ земледѣлію. Но непривычка къ физическому труду, столь необходимому при сельскихъ занятіяхъ, не позволила осуществить намѣненную этимъ учрежденіемъ цѣль. Поля въ еврейскихъ колоніяхъ оставались необработанными, скотоводства почти не существовало, дома содержались въ полной небрежности, и колонисты поддерживали свое существованіе если не контрабандою и конокрадствомъ, то мелкими промыслами и ремесломъ. Въ началѣ 60-хъ годовъ прошлаго вѣка еврейскія колоніи существовали: 1 — въ хотинскомъ уѣздѣ: Ломалинцы; 10 — въ сорокскомъ уѣздѣ: Новая Мерешовка, Люблинъ, Вертюжены, Капрешты, Маркулешты, Згурица, Бричева, Домбровены, Старовка и Новыя Теленешты; 2 — въ бѣлецкомъ: Александрены и Вадулуй Владъ; 2 — въ оргѣвскомъ: Шибка и Николаевка-Благодать; 2 — въ